

Departement Leefmilieu, Natuur
en Energie
Afdeling Milieu-, Natuur- en
Energiebeleid
Dienst MER
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel

maud.raman@inbo.be

02/528 89 00

06/11/2007

Advies Kennisgeving Milieueffectrapport: Sanering KWZI
Sint-Martens-Latem

Uw kenmerk:
LNE/MER/PRO029
4/07
Ons kenmerk:
INBO.A.2007.217

Geachte,

Hierbij vindt u het advies bij de kennisgeving van het Milieueffectrapport: Sanering van de bestaande KWZI Sint-Martens-Latem.

Er zijn reeds geruime tijd bezwaren tegen de slechte werking van de KWZI van Sint-Martens-Latem. De KWZI is gelegen thv de Baarle Frankrijkstraat aan de Meersbeek in de Latemse Meersen en heeft een ontwerpcapaciteit van 720 IE (60g O₂/d). Het zuiveringsgebied omvat de aansluiting van de wijken Baarle Frankrijk, Achterbrakel en Brakel. De KWZI blijkt zwaar hydraulisch belast te zijn (sterke verdunning van de vuilvracht in het zuiveringsgebied), waardoor de verblijftijd en zuiverende werking onvoldoende is en het overstort van de KWZI frequent werkt. Daarenboven zijn er in de waardevolle Latemse Meersen (van oorsprong natuurlijk overstromingsgebied van de Leie) nog regelmatig overstromingen. Het KWZI komt daarbij onder water te staan waarbij een deel van de vuilvracht uitgespreid wordt in de omgeving, met negatieve gevolgen voor het omliggende natuurgebied. Omwille van de grote ecologische waarde en de ligging in het VEN is het dan ook belangrijk de voorwaarden die moeten opgelegd worden bij het saneren van de KWZI nauwkeurig te beschrijven.

We hebben volgende opmerkingen betreffende de inhoud van het dossier:

Algemene opmerkingen

1. In eerste instantie wensen we het belang te beklemtonen van **het op elkaar afstemmen van de verschillende plannen**. Het is gewenst om de werken ten behoeve van de sanering van de KWZI af te stemmen op de werken die dienen

uitgevoerd te worden in het kader van het afvalwaterzuiveringsbeleid (aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel, afkoppelen van parasitaire debieten) en de werken die dienen te worden uitgevoerd in het kader van de wateroverlastbeveiliging in Sint-Martens-Latem. Het ontwerp zoneringsplan voor de gemeente Sint-Martens-Latem zou klaar zijn, het openbaar onderzoek afgerond, maar nog niet vastgesteld. Er ontbreekt een verwijzing naar de concrete plannen uit dit zoneringsplan m.b.t. het projectgebied. Een goede afstemming op dit plan is wenselijk alsook een aanduiding van de marge die dat plan laat naar keuze in alternatieven. Ook wordt op p.30 melding gemaakt van de studie die in opdracht van Waterwegen en Zeekanaal nv is opgemaakt omtrent wateroverlastbeveiliging in Sint-Martens-Latem. In deze project-MER worden scenario's voorgesteld om bedreigde woningen individueel of geclusterd te beschermen door de aanleg van waterkeringen rond de woningen, werken aan de woningen zelf en werken aan de riolering binnen het studiegebied. Reeds gemaakte beslissingen kunnen mogelijks een invloed uitoefenen bij de keuze van een alternatief voor de sanering van de KWZI. Door een goede afstemming op de verschillende plannen wordt er ook vermeden dat er meerdere keren tijdelijke verstoring optreedt (zoals bijvoorbeeld door het opbreken van wegen, aanleg van werfzones, werfkeet, ...). Deze werken kunnen best tegelijkertijd worden uitgevoerd.

2. **Het is belangrijk om het verdunningsprobleem op te lossen:**

- Aanleg van een maximaal gescheiden stelsel
 - Opsporen en afkoppelen van parasitaire debieten
 - Waar mogelijk bovengrondse infiltratie en hergebruik van hemelwater
- Dit bevestigt de noodzaak om het project ruimer te beschouwen i.p.v. enkel gericht op de sanering van het KWZI.

3. Ook volgende **doelstellingsalternatieven** kunnen worden onderzocht:

- Supprimeren KWZI en aansluiting van de vuilvracht op het zuiveringsgebied Gent of Nevele. Met pompstation zonder overstort. Zo wordt het omliggende gebied niet belast. Dit vereist reeds een volledig gescheiden stelsel. Indien dit in het begin niet mogelijk is kan gestreefd worden een uitdoofbeleid van deze overstort waarbij in de tussentijd bvb. een buffering voorzien worden achter het overstort.
- Is er bekeken of het pomstation verder van het VEN-gebied kan worden geplaatst? Want ook op de rand zullen waarschijnlijk nog steeds negatieve effecten waar te nemen zijn aangezien de overstortende vuilvracht uiteindelijk toch in het VEN kan terecht komen.
- Installatie van kleinere KWZI's voor de verschillende delen van het zuiveringsgebied: Baarle Frankrijk, Achterbrakel en Brakel verder weg van het VEN-gebied en zo mogelijk op locaties die niet onderhevig zijn aan overstromingen van de Leie en/of Meersbeek.

4. Bij de effectbespreking van flora en fauna wordt voornamelijk gebruik gemaakt van een kwetsbaarheidsbenadering. Indien **kwetsbaarheidskaarten** worden gebruikt, dienen volgende bedenkingen te worden gemaakt:

- Er kunnen **geen effecten worden beschreven op soortniveau**. Het is belangrijk rekening te houden met vindplaatsen van kwetsbare en beschermde soorten.
- Deze kaarten zoals er ook een aantal zijn opgenomen in het kennisgevingsdossier (figuur 4.3-4.5) zijn opgemaakt op schaalniveau Vlaanderen zonder gebiedsspecifieke nuances en gebaseerd op de oude BWK. Voor de kleine oppervlakte van het projectgebied dienen dergelijke kaarten te worden aangepast aan de nieuwe BWK. Dit kan door dezelfde methodiek te volgen als Peymen et al 2000². Dan nog dient deze kaart op zo'n projectniveau **met de nodige voorzichtigheid en achterliggende kennis van het gebied en zijn natuurwaarden op een goede manier geïnterpreteerd te worden**. Zo staat het KWZI ingekleurd als gevoelig voor eutrofiëring. Dit is te wijten aan

de methodiek (kwetsbaarheidsmatrix) van deze studie en de schaalgrootte die gebruikt werd.

5. Het is belangrijk een toetsing te maken aan de vigerende rechtsnormen inzake ruimtelijke ordening en natuurbehoud. Een van de voorschriften van het gewestplan luidt: **Groengebieden zijn bestemd voor het behoud, de bescherming en het herstel van het natuurlijk milieu** (Art 13 § 4.3 KB 18/12/1972). Verder zijn artikelen 17§1 eerste lid en 18 van het zgn. Natuurdecreet relevant t.a.v. de administratieve overheid en luidt art. 25. § 1 van hetzelfde decreet: "de administratieve overheid neemt, binnen haar bevoegdheden, de nodige maatregelen om in GEN, bij voorrang ten opzichte van de andere functies in het gebied en in GENO, rekening houdend met de overige functies in het gebied, de natuur en het natuurlijk milieu te behouden, te herstellen en te ontwikkelen." Er dient op gewezen te worden dat nieuwe constructies niet kunnen geplaatst worden indien er negatieve gevolgen zijn voor het natuurlijk milieu. Eveneens is het **verboden een overstort aan te leggen in VEN-gebied** (zie art. 5 §1.3 van het zgn. Maatregelenbesluit).
6. Bij de bespreking van het decreet natuurbehoud is ook een expliciete vermelding van artikelen 16 (natuurtoets)^{3,4} en 26 bis (VEN-toets)^{3,4} vereist. In het eerste geval moet men er voor zorgen dat er geen vermijdbare schade aan de natuur kan ontstaan en verder is er de **verscherpte natuurtoets voor de gebieden van het VEN om na te gaan of er onvermijdbare en onherstelbare schade is**. De juridische betekenis van het begrip vermijdbare schade is "schade die vermeden kan worden door een activiteit op een andere wijze uit te voeren, bvb. met andere materialen of op een andere plaats". I.v.m. de toepassing van art. 26bis vermelden we dat een project dat onvermijdbare en onherstelbare schade kan veroorzaken, enkel bij afwezigheid van een alternatief toch kan worden toegestaan om dwingende redenen van groot openbaar belang. De juridische betekenis van het begrip "onvermijdbare schade" is: de schade die onvermijdelijk voortvloeit uit een activiteit of ingreep. Anders gezegd: schade die men hoe dan ook zal veroorzaken, op welke wijze men de activiteit of ingreep ook uitvoert. In het stadium van de project-MER kan reeds een duidelijk overzicht gegeven worden van vermijdbare en onvermijdelijke schade voor de verschillende scenario's. Eens een alternatief is gekozen dient deze natuurtoets voldoende uitgewerkt te worden. Kaart met effecten dienen hiertoe voldoende gedetailleerd te worden opgemaakt.
7. Zoals reeds vermeld in de inleiding zijn er nog regelmatig overstromingen in de Latemse Meersen. Bij hoge debieten is de gravitaire afwatering van de Meersbeek naar de Leie niet meer mogelijk, wat leidt tot overstromingen op de omliggende percelen en dus ook de KWZI. Het effluent van de rietvelden dat onvoldoende gezuiverd is komt hierdoor op de omliggende percelen terecht. Dotterbloemhooilanden die men verder wenst te verschralen zijn hierbij niet gebaat. Deze problematiek zou ons inziens best meegenomen worden bij de effectenbespreking. Voor alle scenario's kan dan worden nagegaan wat de **mogelijke effecten zijn van het effluent in de rietvelden** (in de scenario's waar dit nog aanwezig is) **op de omringende fauna en vegetatie van de het VEN-gebied bij overstromingen**.
8. **Ook milderende maatregelen dienen zorgvuldig te worden uitgewerkt.** Zones die niet mogen verstoord en betreden worden alsook aanduiding van werfwegen, sanitair en werfkeet. Ook kunnen asverschuivingen van werfwegen worden aangegeven in functie van waardevolle vegetaties en kleine landschapselementen.

Specifieke opmerkingen

p. 8, 2.1.4 Overzicht van het zuiveringsgebied

In de tekst is er sprake van 720 BZV (60g o₂/d). Waarschijnlijk wordt bedoeld: 720 IE zoals ook wordt vermeld op p.2 (onder 1.2).

p. 12, 2.2.3 Procesalternatieven

In de tekst worden vele akkortingen gebruikt zoals Q14, SAF, EM-debietmeter, TN, TP,... Deze worden best opgenomen in de verklarende woordenlijst of in een aparte lijst van afkortingen.

p. 36, 4.2.6 Fauna & flora

Een andere bron die kan geraadpleegd worden is de verkennende ecologische gebiedsvisie voor de vallei van de Toeristische Leie¹ opgemaakt door het toenmalige Instituut voor Natuurbehoud (nu INBO). Deze studie bevat niet alleen voor de disciplines fauna en flora, maar ook voor andere disciplines zoals oppervlaktewater, bodem en landschap waardevolle informatie.

p. 36-39, 4.2.6 Fauna & flora

fauna: Het is nuttig om voor alle soortengroepen de rode lijstsoorten aanwezig in het projectgebied te vermelden samen met de Rode-Lijstcategorie.

In de tekst wordt melding gemaakt van de aanwezigheid van Waterpieper. Deze soort is geen broedvogel in België.

Vegetatie: Het is nuttig om de verboden te wijzigen vegetaties, vegetaties die onder de vergunningsplicht vallen en kwetsbare en beschermde soorten te bespreken.

p. 68, 7.4 Reeds gekende onzekerheden en voorziene postevaluatie

In scenario 1 en 2 zal in het begin het overstort meer dan zeven keer per jaar werken. Dit is voornamelijk te wijten aan de verschillende aangesloten parasitaire debieten en dus de sterk verdunde vuilvracht. Hoe vaak zullen deze overstorten in de toekomst werken? Kan dit ondertussen worden opgemaakt op basis van het model dat door het studiebureau wordt uitgewerkt?

Kaartmateriaal

- De kleuren van de shapefile van de scenario's overlappen elkaar. Om dit te verhelpen kan een andere 'offset' gebruikt worden, zodat de lijnen naast elkaar worden gevisualiseerd.
- Er dienen duidelijke en gedetailleerde kaarten opgemaakt te worden van de verboden te wijzigen vegetaties en specifieke Rode-Lijstsoorten. Kaarten met specifieke vindplaatsen van kwetsbare en beschermde soorten kunnen dan terug verwijderd worden naar aanleiding van het openbaar onderzoek.
- Er dient een duidelijk kaart opgemaakt te worden met niet te betreden en te verstoren zones, alsook met de aanduiding van de mogelijke locatie voor werfkeet, sanitair en minimale/maximale werkstrookbreedte.

Referenties:

¹Verboven, A., Verelst, I., Decler, K. 2003. Verkennende ecologische gebiedsvisie voor de vallei van de Toeristische Leie. Rapport van het Instituut voor Natuurbehoud. Brussel.

²Peymen J., Oosterlynck P., Defloor W., Van Gulck T., Van Straaten D., Kuijken E. 2000. Opstellen en beoordelen van ecosysteemketsbaarheidkaarten met betrekking tot biotoopverlies en barrière-effect. Eindverslag van project 97/05. Studie uitgevoerd voor rekening van de Vlaamse Gemeenschap binnen het kader van het Vlaams Impulsprogramma Natuurontwikkeling in opdracht van de Vlaamse minister bevoegd voor natuurbehoud. Rapport van het Instituut voor Natuurbehoud. Brussel.

³Carette A., 2004. De afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk en haar gevolgen. Tijdschrift voor Milieurecht, 274-279.

⁴Schoukens H., 2007. Het natuurbehoud en de ruimtelijke ordening: living apart together? Tijdschrift voor Ruimtelijke Ordening en Stedenbouw, 46, 105-133.

Wij zijn steeds bereid tot meer toelichting over dit advies. In de hoop dat bovenstaande bemerkingen u helpen aangaande de te nemen beslissingen inzake dit dossier, groet ik u met de meeste Hoogachting,

Dr. Jurgen Tack
Administrateur-generaal
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
Kliniekstraat 25
1070 Brussel
tel 02/5581801
fax 02/5581805
www.inbo.be